

Rády Ferenc
(1942–2007)

Rády Ferencet életének 65. évében, hosszú, de türelmesen és bizakodással viselt betegség után, váratlanul érte a halál 2007. május 16-án.

1994 áprilisa óta dolgozott az Országos Széchényi Könyvtárban. Főosztályvezetőként a kötelespéldány-szolgálatot, a nemzetközi kiadványcserét, a könyvtárközi központi szolgáltatásokat (könyvtárközi kölcsönzés, központi katalógusok, tárolókönyvtár), később a nemzeti könyvtár gyarapítási tevékenységét is magában foglaló Dokumentumellátó Főosztály munkáját irányította, majd 2000. március 1-jétől az OSZK általános főigazgató-helyettesévé nevezték ki. 2005-től ő lett a nemzeti könyvtár tájékoztatási igazgatója is. Az OSZK-t megelőzőleg 1986 és 1994 között az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetőjeként, 1966-tól 1985-ig az OMIKK munkatársaként, osztályvezetőjeként, majd 1985-től megbízott főosztályvezetőként tevékenykedett.

Pályája a könyvtári raktárosi munkakörtől kezdve a tájékoztató munkán át ívelt a könyvtári igazgatási teendőket ellátó vezetői munkakörökig.

1980 óta vett részt a könyvtárosok képzésében: könyvtárkezelői, könyvtáros asszisztens-képző tanfolyamok, illetve hét éven át a bajai Eötvös József Főiskola budapesti kihelyezett tagozatának tanára volt, a könyvtári tájékoztatást és az olvasószolgálati munkát tanította.

Az MKE Műszaki Könyvtáros Szekciójának tagjaként, majd titkáráként a szakmai közéletben is tevékenyen vett részt.

Szakmai tevékenységének középpontjában – a nemzeti könyvtár munkájának minden területre kiterjedő felügyeletén túl – a magyar könyvtári ellátást döntően befolyásoló szakterületek álltak: a kötelespéldány-szolgálat (jogsabályi keretek megteremtése, és betartatása), az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer kiépítése és működtetése.

Tevékenységét 2003-ban a Szinnyei József-díjjal ismerték el.

Szerette a hivatását. A könyvtári munka területei közül a tájékoztatást tartotta a legfontosabbnak, a könyvtár mindig mint szolgáltató intézmény érdekelt. Ezt a szemléletet igyekezett beosztottjaiban, munkatársaiban és tanítványaiban is elültetni. Nagy kedvvel és hozzáértéssel tanított. Amikor 1994-ben főosztályvezetői kinevezése alkalmából az OSZK Híradó riportere az elképzeléseiről faggatta, olyan választ adott, amelyet hitvallásának is tekinthetünk: „Egyetlen 'elképzelésemben' vagyok biztos: tisztességesen, képességeimnek, adottságaimnak maximumát nyújtva igyekszem dolgozni.” Így volt.

Rády Ferencet a nemzeti könyvtár saját halottjának tekinti.

* * *

Rády Ferencre emlékezve

Régen meghalt emberekről nagyon nehéz megemlékezni, hiszen nincsenek személyes emlékeink róluk, kortársaik sincsenek közöttünk. A rájuk vonatkozó források pedig olyanok, mint amelyeket gondos kritikai elemzés után használhatunk mondandónk megfogalmazásában: életrajzaik, írásaik, hivatali karrierjük papírjai, a kortársak megemlékezései. Most, hogy Rády Feri már nincsen mellettünk, kézbevettem a rá vonatkozó hasonló forrásokat, és szembesültem azzal, hogy történetírásunk mennyire nehéz helyzetben van, amikor hiteles képet akar adni valakiről. Mert ezek a papírok Feriről szinte semmit sem mondanak el. Szerettei, barátai, kollégái, ismerősei persze élnek, velük azonban nagyon nehéz most, közvetlenül Feri halála után beszélgetni. Maradnak a papírok és a személyes emlékek. Minthogy az előbbiekre nem számíthatok, a személyes emlékekre hagyatkozom Rá emlékezve, és azt mondanám el, nekem miért hiányzik Feri.

Amikor a nemzeti könyvtár közösségének tagja lettem, alig ismertem valakit. Több száz ember közé kerültem, akik közül sokan évtizedek óta együtt dolgoztak már, vezetőik is együtt gondolkodtak velük. Ez utóbbiak közül mindegyik külön-külön határozott egyéniség. Néhány hónap után feltűnt nekem, hogy egyikük a könyvtárat másként ismeri és másként szemléli, mint a többiek. Rády Feri volt. Akkor még nem tudtam volna megfogalmazni, hogyan értem, még inkább, hogyan érzem ezt, de határozottan ez a benyomásom alakult ki róla. Amikor egy-egy könyvtári munkaterület gondjairól, átalakításának szükségességéről, mikéntjéről vitatkoztunk, mindig volt valaki, aki kiválóan ismerte a területet, tudta az ott folyó munka tudományos igazságait, a kialakult munkarend történetét, a hagyományt, de ebből csak elméleti szinten látott messzebbre. Rády Feri pedig tudta a kapcsolódásokat, és pontosan tudta azt is, hogy ha egyik ponton változtatunk, mi fog történni másutt. De ezt nem könyvtártudósként tudta: azt tudta, hogy bármilyen változtatásra az ott dolgozók, meg a másik ponton dolgozók miképpen fognak reagálni. Vagyis ismerte a könyvtári üzemet és a könyvtárosokat. Úgy tűnt fel nekem, mint aki azt mondja: felkészültem a könyvtároságból elméletileg, de a könyvtár nem tudomány, hanem gyakorlat. Intézmény, amelyet intézményszerűen kell irányítani, de nem szabad elfeledni, hogy nem egyszerűen az intézményt, hanem végső soron az abban dolgozó emberek irányítjuk. És ha őket, akkor az elméleti felkészültséghez hasonlóan fontos, hogy ismerjük meg azt is, hogy ők mit gondolnak. És végül is ez volt ő: elméletileg képzetten a könyvtári igazgatás szakembere, aki élete minden percében emberként viselkedett.

De kezdetben nekem, Róla, csak benyomásaim voltak. Kért és kéretlen tanácsadók segítettek abban, hogy végül a benyomásaim alapján helyettes főigazgatónak

neveztük ki. És elkezdődött az a közel nyolc év, amely igazolta benyomásaimat. Nekem voltak határozott elképzeléseim a nemzeti könyvtár átalakításáról, neki voltak határozott ismeretei arról, hogy mit jó megtenni, mit nem, mit lehet és mit nem lehet. Sokszor én tévedtem, néha ő, néha meg mindketten. És évről évre több minden derült ki számomra Feriről. Közös vonzódásunk a mérnöki típusú gondolkodás iránt bizonyára közös műegyetemi, OMIKK-os múltunkból fakadt. Csakhogy én éppen csak belekóstoltam, ő pedig hosszú éveket töltött az ottani könyvtárban, a raktártól a könyvtári igazgatásig bejárva a hivatali pálya grádicseit. Ez a tapasztalat számára mindenképpen azt sugallta, hogy a könyvtár a használóiért van. Lehetnek bármilyen fontos, kiemelt céljai, de végül az a könyvtár, amelyet nem ismerhetnek meg (nincsen feldolgozott állománya), és nem ismernek meg (nincsenek olvasói, használói), az nem könyvtár. Még csak nem is múzeum, hanem csupán lehetőségeiben, és csak elvileg hasznos intézmény. Azt is megtanulta ott, hogy a könyvtár olvasója nem akarja tudni valamennyi könyvtáros valamennyi ismeretét, hanem csak annyit belőle, amennyit a saját maga számára hasznosnak vél, jobb esetben a könyvtárossal együtt vél hasznosnak. És megtanulta a könyvtári igazgatást (az Országgyűlési Könyvtárban ezt a tudását csak elmélyítette), annak jogi hátterét, adminisztratív rendszerét, napi gyakorlatát; és persze azt, hogy a könyvtár irányításában, adminisztrációjában és a különféle posztokon emberek – jó és rossz emberek, meg jó-rossz emberek – dolgoznak. Nem csupán megtanulta, hanem meg is jegyezte ezt. Nem feledte akkor sem, amikor már kiemelt vezető lett belőle.

Kinevezése előtt elolvastam persze az önéletrajzát, de csak az együttes munka alatt tudatosult bennem, mennyit ér az igazgatási tapasztalat. Életem is tapasztalataival, és bizony néha vissza is éltem velük. Akkor, amikor a legunalmasabb munkákat bíztam rá, a szabályzatok alkotásának irányítását. Tudtam persze akkor is, hogy ezek a szabályzatok jelentik a könyvtár működésének alapjait. Az életrajzból kiderült az is, Feri oktat, különböző könyvtáros képzési formákban. De ez is csak akkor vált világossá, amikor az ország különböző településein nagy szeretettel halottam beszélni róla. Tanítványai már nem kezdő könyvtárosok voltak, olyanok, akik értékelték gyakorlatiasságát, azt, hogy az elvi alapokból is csak annyit próbál átadni, amennyit a napi munka feltétlenül megkövetel. És értékelték azt a tulajdonságát, hogy bármilyen titlust tudhatott éppen magáénak, ugyanaz a vidám ember maradt, amilyen az alaptermészete volt.

Jó tulajdonságai közül leginkább talán azt az ironikusságot szerettem, amellyel önmagát és a világot szemlélte. Furesamód – és azt hiszem, természetes emberi módon – keveredett benne a sztoikus szemlélet (azért vagyunk a világon, hogy teljesítsük kötelességeinket), a hedonista életigenléssel. Az embereket sohasem osztotta merev határu kategóriákba. Tudta, olyanok, amilyen ő maga. Jók is, meg bűnösök is; no meg változnak is.

Feri meggyőző volt. Ez nagyon jó tulajdonság, azért leginkább, mert nem látszatra volt csak meggyőző. Sokat vitakoztunk, és sok mindenben találtunk közös megoldást. Azonban, ha valamit elhatároztunk, soha sem próbálta szabotálni a feladat végrehajtását. Ha felálltunk az asztaltól, akkor tudhattam, nem rajta múlik, hogy a közösen elhatározott feladatok megoldást találnak, sőt, éppen ő segített a legtöbbet abban, hogy a vezetői figyelem ne lankadjon a feladatok végrehajtásának folyamatában. Ezt annak ellenére tudta, hogy külön tanfolyamot vég-

zett volna el a FEUVE (folyamatba épített utólagos vezetői ellenőrzés) „tudományáról”. Azóta, hogy őt választottam általános helyettesemnek tudtam, neki hátat lehet fordítani. Emellett napi szinten vette át tőlem a legkellemetlenebb feladatokat. Mert ő nem konfliktusokat teremtő, nem konfliktuskerülő vezető volt, hanem a konfliktusokat megoldó. Ilyen a legritkább. És nem csupán azért volt ilyen, mert jó ember volt, hanem mert a velem szembenállót is olyan embernek tartotta – és ezt nem csak eljátszotta! –, amilyen ő maga. Őszinteségét megérezték az emberek, és ezután engedtek érvelni, hagyták magukat meggyőzni.

Jellemző rá, hogy vezetői megbízása legutóbbi meghosszabbítása óta folyamatosan figyelmeztetett: keressük meg az utódját. Én ezt a jó tulajdonságai közé soroltam, és örültem a hozzáállásának. Nem figyeltem eléggé arra, hogy egyre nehezebben viselt betegsége is intette erre. Ő biztosan tudta, hogy mennyire beteg. Megpróbálta eltitkolni, utólag tudom, hogy nem magát akarta becsapni, hanem munkatársait kímélte akkor, amikor játszotta a vidám, humoros embert. Tudom azt is, hogy komolyan szeretett volna dolgozni. Nem egyszerűen menekült a munkába, tudta, hogy feladatai vannak, amelyeket még nem adott át másnak. Főleg a megoldás módjára nem tanított meg bennünket. De azt hiszem, ez az, ami megtaníthatatlan, ez a mód az Övé marad.

Most már mindörökre.

Monok István